

РШБ(2-4к)
К 472

М. ДРАЙ-ХМАРА

ПРОРОСТЕНЬ

С Л О В О

КОРОТКИЙ ПАСПОРТ КНИГИ

A476663

Шифр Ш6(2-4с); А72 Інв. № 2432694Автор Драй-Хмара М.Назва Троєстень, 1919-1926.Місце, рік видання Б.м., 1926.Кіл-ть стор. 49, [2] с.

-\\- окр. листів _____

-\\- ілюстрацій _____

-\\- карт _____

-\\- схем _____

Том _____ частина _____ вип. _____

Конволют _____

Примітка:

8.06.2005,

Моль-

М. ДРАЙ-ХМАРА
ЦЕНТР. ГОСВИВЛИОТЕКА У С С Р
Инд. № 6988

ПРОРОСТЕНЬ

1919—1926

С Л О В О
1926

Державна
Республіканська
БІБЛІОТЕКА УРСР
КПРС

Державна ордену Трудового
Червоного Прапора
Республіканська бібліотека
УРСР імені КПРС
-3-

Київськ. Окрліт № 16247.
Держтрест „Київ-Друк“
1-ша фото-літо-друкарня.
Зам. № 660—1000.

[891.79—1]

Під блакиттю весняною
сушить березень поля,
і співає піді мною
очервонена земля.

Був там гроз кривавий подих,
дощ топив людей, звірят,—
та із нурт, із темноводих,
вирнув новий Арарат.

І дзвенять стожарно дуги:
мир хатам убогим! мир!
Вже ніхто не візьме вдруге
вас в невольницький ясир!

Вітер, вітер з хмарних кубків...
Став ковчег посеред гір,
і, як Ной, я жду голубки:
хочу вийти на простір!

1922

Розлютувався лютий надаремне:
скоро з стріх закапає вода,
вийде в поле віл під'яремний,
і я помандрую, як Скворода.

Передо мною відкриті всі дороги
[не обмину й мишачої нори]—
понесу в саквах своїх убогих
сіромахам на вихліб дари.

Бідний сам, я не йду на хитрі влови:
з серця в серце наплю я пісень,—
хай і в них блакитніє новий,
осяйний, безсмертний день!

1922

Ще губи кам'яні
 дахів високих
пожадливо бузу татарську ссуть,
ще безматень у вульні велетенським
 не зворухнувся:
 грузно спить,—
 а вже
набряклими повіками за містом
 моргає хтось
і пальцями нервово
по ринві стукотить.

Бульвари.
Сніг таранкуватий—
 як стародавній мармор,
а коло прикорнів чорніє:
 провазились рани...
 І сльози
[не мої—дубів померклих]
моє обличчя й руки кроплять.

Чого ви плачете, незрячі?
Нехай брудною дергою
 вкривається дорога,
нехай замість блакити
 висне повсть,—
та вірте:
 скоро, скоро
до нас веселик прилетить,
і ще послухаєм музик,
коли і в хаті найбільшій,
і в найубогішім кварталі,
 і в кожному місці,
 в кожному серці
заквітнуть сонячні троянди...

Гринджолами
мовчазно
кожух проїхав.

1923

Я полюбив тебе на п'яту,
голодну весну: всю—до дна.
Благословив і путь прокляту,
залиту пурпуром вина.

Орлицею на бій летіла
ти, добросерда, а не зла.
Я бачив кров на юних крилах
і рану посеред чола...

І знов горбатіла Голгота
там, де всміхалися лани,
вилазив ворог на ворота,
кричав: розпни її, розпни!

І гіркоту цієї муки
пили ми з повного відра
і, мовчки поєднавши руки,
були як брат і як сестра.

1924

На горі розцвітає яблуня,
розцвітає білим шатром.
Вітер їй:—Стережись! на зваблювання,
на чари твої—буруном!

А вже небо в квітчастих паволоках:
хмарна галч біду пасе.
Ой, ярує вітер в червоних таволгах:
як зірветься—весь цвіт знесе!

1919

Горять священні орифлами
революційної весни.
Ми ждем і вірим коло брами.
Горять священні орифлами,
і сонде в грудях і над нами,
і сондем завітчались сні.
Горять священні орифлами
революційної весни.

1924

Мене хвилює синій обрій
і вітер весняний, рвачкий,
що всі думки мої недобрі
розмає, як пухкі хмарки.

І синявою молодою
сповняється ущерть душа...
Он журавлі по-над грядою
назустріч з вирію спішать.

Не треба дум, вагань не треба:
трудний до сонця переліт,—
та в голих, у безлистих вербах
вже грає вітер на весь світ!

1925

Долі своєї я не клянусь:
бути луною, будить луну.

Віршиком був я рунних полів—
гнівом на дуків дух мій горів.

Пісня—посестра, степ — побратим, —
вольная воля трьом нам усім.

Двічі я зрадив ніжну сестру.
Потім побачив: без неї умру...

Втретє ми стрілись на чужині,
як запалали перші огні,

і положили святий зарік—
не розлучатись навік.

Брате мій, сестро, любі мої,
вітер жене нас у дивні краї.

З вітром ми щирі: вітер—наш друг,—
хто дей розірве четверокруг?

Я і посестра, вітер і степ —
ніжність і воля, сила і креп.

Бути луною, будить луну,—
долі своєї я не клянущ.

1925

Я світ увесь сприймаю оком,
бо лінію і цвіт люблю,
бо рада промінні глибоко
урізались в мою ріллю.

Люблю слова ще повнодзвонні,
як мед пахучі та п'янкi,
слова, що в глибині бездонній
пролежали глухі віки.

Епітет серед них—як напасть:
уродиться, де й не чекав,
і тільки ямби та анапест
потроху бережуть устав.

Я славлю злотокоосу осінь,
де смуток мій—немов рубін,
у перстень вправлений; ще їй досі
не випав з мого серця він.

Дивлюся й слухаю: прозоро
співає струмінь битія,
і віриться, що скоро-скоро
так само заспіваю я.

1925

ШЕХЕРЕЗАДА.

I

Я п'ю прив'ялу тишу саду,
як стигне пізній холодок,
і слухаю Шехерезаду,
що знає тисячу казок.

До мене простягла долоні:
«Я жду давно тебе—прийди!»

А на блакитній облозі
Зринає срібний молодик.

За садом царина і поле.
Гей, скільки йде туди стежок!
Не переслухаю ніколи
Шехерезадиних казок!

1922

II

Стогнала ніч. Вже гострі глиді
проколювали більма дня,
і синьо-золоті грімниці
дражнили відгульня-коня.

Розбурхалася хмар армада,—
а ти, опалена, в огні,
ти, вся любов і вічна зрада,
летіла охляп на коні.

Під копитом тріщали ребра,
впинались очі в образи,—
а ти розпліскувала дебра
передсвітанної грози.

Із бур, о молода гонице,
ти пролила своє дання—
і світом гомін і стрілиці
дзвінкокопитого коня.

1923

III

Помережав вечір кучерявий
льодяними ґратами вікно.
Жовтожарні там горять заграви,
голубе кипить вино.

А за ґратами останню мичку
Допрядає скалоокій день.
Бачу усміх твій крізь сніжну мжичку,
чую голос вітряних пісень.

Доки ти манитимеш з надземних,
зачарованих тобою берегів?
Я не хочу лотороч таємних
і важких, морочних снів.

Поведи мене в простори сніговії,
де метелиця розгониста гуля
і смерком дрімає й ледевіє
під пухнатими заметами рілля.

1924

IV

Я побачив тебе з трамваю.
Ти все та-ж: голуба й ясна,—
тільки я, тільки я не розмаю
снігового сна.

Ти прийшла у вербляницю:— „Здрастуй!
—про мене –хай верби цвітуть:
не топтатиму синього рясту,
у глуху виїжджаючи путь“.

Ожило в душі незабутнє...
Золотіє бань вінок,
і співає в далеке майбутнє
трамвайний дзвінок.

1924

ПРОЩАННЯ З ПОДІЛЛЯМ.

Прощайте, товтри круглогруді,
і ти, гніздо Кармелюка,
де й досі бойові погуди—
мов червениці чумака,

і ви, яри крутоберегі,
де стільки раз лилася кров...
Прощайте, скомнії, береки:
побачимось не скоро знов.

Минуть роки, і кров зашерхне,
і висхне Збруч, мутна ріка—
і тільки пісня не померкне,
як гнів і ніж Кармелюка.

1923

І знов, як перший чоловік,
усім тваринам дав я ймення;
я зорі сестрами нарік,
а місяць—побратим у мене.

І всяку душу я живу
нарік, надхнений, по вподобі, —
а сам на самоті живу:
моя душа—безводна Гобі.

В свічаді зоряного сна
я бачу добрі й злі години...
У кого серце віщуна,
тому не обіймать людини.

1922

М. Хвильовому.

Лани—як хустка в басамани,
а з підметів низьких долин
заносить духом конопляним,
і вигорілим дхне полин.

Самотний, з журавлем, колодязь
над полем журиться давно.
Вмочає сонде в сонну потязь
золототкане полотно.

Як віл, іде поволі днина.
Застигла колова шулік.
Коли-ж задзвонить тут машина,
засяє електричний вік?

1923

Вона жива і нежива
лежить у полі нерухомо.
Не зранять сонячні слова
передосінньої втоми.

Над баштанами сонні оси,
замовкли коники в стерні,
і ледве чуть, як в гущині
тече червоноките просо.

І дві копи—плече в плече—
над нею тужать, злотомитрі,
а літо бабине в повітрі
комусь на смерть кошулю тче.

За магалою мріє мліпн,
немов приколотий метелик.
Не чути вітру з верховин:
ласкава тиша сон свій стеле.

1922

Наставила шовкових кросен
і павутинням обвела:
густий кармін і синя мла,—
над ними—ясноока осінь.

З гарману сонце золоте
скотилось на пухку солому,
а сум вертається додому,
мій сум, що в-осени росте.

У вирій потягли гагари,
і тужить десь вечірній дзвін;
за ними серце наздогін,
віддаючи останні дари.

Не дожене: мов та бджола,
воно блукає манівцями...
О, серце, оповите снами,
чому ти не дзвінка стріла?

1923

Серпневий прохолонув вар.
Напрявши гарусної пряжі,
мережа кучеряві мажі
вечірнім золотом гаптар.

Ще зелено в блідій поливі,
як на осінніх косах верб,
а вже кладе хтось тіні гливі
на тонко викреслений серп.

Померкло горяне горно.
Вдягає ніч жалобне рам'я.
О, хто це ранить утлу пам'ять?
День одгорів. Давно.

1923

Зорити ніч і бути з вами,
холодно-росяні поля,
і слухать, як гуде з нестями
і стугонить вночі земля...

Як в темряві усе завмерло!
Хруський на серці стигне лід.
і з неба падають мов перли
огненні сльози Персеїд.

1921

СЛІПА.

Суха зима. Земля — як жужіль
така моруга і стара,
а десь на півдні білий кужіль
пряде метелиця-кура.

В замурзані глухі квартали
вступає вечір гомінкий,
кладає на голосні цимбали
новітнього життя ланки.

І чийсь терпкий, лунавий голос
безсило в'ється круг стовпа:
струнка, немов порожній колос,
під ліхтарем співа сліпа.

Та спів її перебивають,
сплітаючися повсякчас,
майданів гул, дзвінки трамваїв
і гомін різномовних мас.

В розкритий рот, в незрячі очі —
студений вітер, пилюга...
«О, де літа мої дівочі?»—
на брук, на тротуар ляга.

Питає у людей, у вітра,
за що їй муки ці терпіть,—
що скаже стоголова гідра
і що їй вітер прошумить?

Ах, вітер сам над містом тужить,—
ну, що для нього ця журба?
і завжди тупо і байдуже
на неї позира юрба.

Суха зима. Земля—як жужіль,
така моруга і стара,
а десь на півдні білий кужіль
пряде метелиця-кура.

1925

МАТИ.

I

На чолі вінич паперовий
і хрест воцаний у руках.
Не усміхнуться чорні брови,
хоч квітне усміх на устах.

В журбі васильки й рута м'ята.
Задумавсь ладан в синіх снах,
і сумно-сумно пташенята
квлять у неї в головах.

1921

II

Убогий цвинтар і ворота,—
та як побачить, як обнять?
Встрягають ніжки у болото:
весніє — журавлі летять.

Не розлучила матір з сином
і невблаганно-люта смерть—
і він роздвів над нею крином,
любов'ю сповнений ущерть.

1921

На смерканні. Гасне вечір,
потопає в сизій млі—
і розтанув серця глетчер
в дивних пахощах землі.

Жду. Чи прийдеш, добрий, ніжний?
В темну синь через зеніт
плине Лебідь білосніжний,
розгорнувши вільний літ.

Застила туманом очі
[очі повні зоряниць]—
і збагнути серце хоче
таємницю таємниць.

Мить—як безвік. Безгоміння.
Ось прислухайсь, не диши...
Чуєш радісне квиління
несамотної душі?

1919

ПАМ'ЯТІ С. ЄСЕНІНА.

Над ним лиш чорний прапор має,
і десь на стінах крові слід,—
а в серці він ще й досі сяє,
мов золотий метеорит.

Я пам'ятаю вечір тмянний
над Петербургом голубим:
морозний блиск, і вітер ц'яний,
і над Ісаком—сизий дим.

Огнями роздвіла естрада,
і вийшов він, як ясний день.
.Душа була бентежно-рада
і слухала дзвінкх пісень.

Блакитноокий, кучерявий,
стрункий, як ясень молодий,
він ще не знав гіркої слави:
уперше він прийшов сюди.

В сорочці простій і в каптані,
неначе вчора із села,
а очі тихі, як у лані,
і ніжність із очей пливла.

По залі голос малиновий
розливсь, як весняний струмок,
і в кожному жесті, в кожному слові—
вишневі пахощі думок.

І досі як живі: березки
над ставом, біля кошениць,
співучість польової стежки
і тепле мукання телиць.

Життя ще не було пропито
серед повій та гультяїв,
і був він, як ядерне жито
перед грозою нових днів.

Хвилини споминів, чи жалю—
і наче вітер запашний
дихнув на урочисту залю
диханням колосистих нив.

Уже минуло десять років,
той весняний оддівся сад...

**Ми не чуємо його кроків—
і як вернути їх назад?**

**Над ним лиш чорний прапор має,
і десь на стінах крові слід, —
а в серці він ще й досі сяє,
мов золотий метеорит.**

1926

Ой, колом сонце догори!
Стежки протряхають.
Засинив волохатий сєн ярп.
Ідуть до гаю.

«Ти чув, як свищуть бабаки?»
«Уже майдан зазеленів».
«А вчора дикий голуб прилетів».
«А в вербах виткнувся рогіз пухкий».

Прийшли і точать сік з берез
Крізь очеретяні цівки,
і рвуть солодкі спичаки
в прозорім холоді озер.

Пускають сонечко з руки:
яку-то доля вкаже путь?
І стежать, як спаровані повзуть
червоноспинні козачки.

Ой, колом сонце догори!
Стежки протряхають.
Засинив волохатий сон яри.
Ідуть із гаю.

1922

За водою зозуля кує,
сонцем бризка клечальна неділя,—
а дитина ті бризки—в запілля...
Сонце добре: не скаже:—Моє!

Берегами дзвенить луна
[на тім боці співають дівчата]—
— Пісне, пісне, чого, сумна,
заквирила в смарагдах свята?

Нахилилась до вуха мого,
як дівча, кучерява завода:
— Ой, дитино, ще буде нагода—
підростеш, так узнаєш чого.

1921

ДОЩ.

Ой, з-за греблі чорна стіна!
І шумить-шумить завода...
Налетів, немов сарана—
не втечеш з города.

Розігнулись полілниць спиви:
— Під калину тікати мерщій?
Не сховає й кущ калини:
як з відра линує грімий.

1921

Розлив свій гнів і стих.
Струмки рокотять яром,
і райдуга стожаром
дзвенить у стих.

А він вже на луді!
Не слухається татка:
заголить ноженятка
і в мандрівці!

Кругом скалки, огні...
Нахилиться дитина—
горить в руках зорина,—
чи тож у сні?

Ах, сон той—віщий дзвін:
курить, мете сніжниця,
а він у пісні сниться—
мов наздогін

1920

НА ПОБЕРЕЖЖІ.

Жайворонить високий крилас,
а кругом—верболозові ветрі.
Метелик неспрудкокрилий
плутається в повітрі.

Любо йти на озера й луки:
в цю благодатну мить
благословляють незримі руки
тих, в кого серце божить.

Ніхто не нагонить іззаду,
і спереду не видно нікого.
Лози. Піски. Левади.
Я загубив дорогу.

1924

КРИМСЬКІ ЦИКАДИ.

(з Махара)

Із виноградних лоз, що понад шляхом в'ються,
у сяйві ранку я почув отут уперше,
немов сопілки звук тремтячо-металевий,
цикади пісню.

Здавалося, вона декламувать хотіла
чиїсь гекзаметри, такі дзвінки й прозорі:
з запалом, без дезур почне... і на четвертім
замовкне нагло.

Колись... давно... оцим напівантичним краєм
у сяйві ранку йшов ще юний грецький віршник.
На море дивлячись, він скандував напам'ять
свого Гомера.

Уривок тої малій, гекзаметру півчверта,
перейняла в лозі тямка її прамати,
а нині ви його повторюєте дзвінко,
мої цикади!

На прю стає холодний ранок:
ще схід дрімає в сизій млі,
а голубий, як льон, серпанок
затлівсь над скибами ріллі.

Іду. За річкою співають
десь півні—скрізь такий простір—
І чуть, як верховіттям має
широколистий осокір.

Підбилась високо зірниця
і гасне, міниться ген-ген—
і раптом: огняна зіниця
новітній озирає день.

1920

Бреду обніжками й житами.
Кругом волошки, дикий мак,
а гоши в бік—біжить ланами,
переливається байрак.

Не диха вітер. Сонце — в плечі.
По межах, де збуяв пирій,
стрибають коники, й щечече
десь жайворонок угорі.

І в сяйві все падає й мліє,
а в далині, де небосхил
з землею злився, бовваніють
горби смарагдових могил.

1920

Мені спиться: я знов в Поділах,
на гарячій землі лежу.
Голубіє юга сизокрила,
і дзвенить над ухом жук.

А кругом молоко гречки,
наче море яке запашне...
Сонде спустило вервечки
і колисає мене.

Я з землею зрісся—не вирну,
тільки чую під спів бджоли,
як ремигають сумирно
десь на стерні воли.

1926

Ласкавий серпень. П'яне сонце
диктує ще яркі слова.

Не першина мені огонь цей,
а так хмеліє голова,

і хтось у серці радість множить
легку, як срібне волоконце.

Ще задвітуть удруге рожі:
для всього буде вороття.
Серпневий день такий погожий,
мов перший день життя.

1926

ЗАВІРЮХА.

Летить над містом завірюха,
неначе відьма зла,
а місто тільки шулить вуха:
ух, як хурчить мітла!

Загруз трамвай. На вікнах більма,
і сліпнуть ліхтарі...
На чорта нам такого фільма?
Доволі жартів, гри!

Так ні-ж! Чорти зняли гармидер
і крутять, валять з ніг,
а хтось із мільйонів відер
шпурля на землю сніг.

Чого-ж ми стали?—Їдьмо, їдьмо!..
Куди там їхать?—Стій!
Регоче сивокоса відьма,
шаліє сніговій.

1926

В СЕЛО.

Блискучий сніг, колючий вітер,
гудуть натягнуті дроти.

Шляхів нема, немов хто витер,
і важко проти вітру йти.

Навколо снігова пустеля,
холодна осяйна краса,
а зверху віковична стеля —
чужі й порожні небеса.

А де-ж ті стріхи кострубаті? —
Скрізь кучергани намело,
і ні однісінької хати —
неначе згинуло село.

За революцію вмирало,
терпіло війни, голод, мор, —
і от для нас — рятунок рало,
для його — страта і розор.

За кучерганом, за високим,
он Ленін із ясним чолом:
— Ось тут, ось тут воно, під боком
курою замело кругом...

І знову грузько я ступаю,
а в очі пилом сніговій...
О, серце, серце, бийсь до краю,
поки хоч крапля є надій!

Замети розтопи сльозами,
огнем палючим розпали,
або вже розірвись з нестями,
розвійсь, як пригорща золи!

Блискучий сніг, колючий вітер,
думки—натягнуті дроти.
Шляхів нема, немов хто витер, —
а треба йти!

1925

З М І С Т:

	Стор.
Під блакиттю весняною	5
Розлютувався лютий надаремне	6
Ще губи кам'яні	7
Я полюбив тебе	9
На горі розцвітає яблуня	10
Горять священні орифлами	11
Мене хвилює синій обрій	12
Долі своєї я не кляну	13
Я світ увесь	15
Шехерезада	17
Прощання з Поділлям	21
І знов, як перший чоловік	22
Лани—як хустка	23
Вона жива	24
Наставила шовкових кросен	25
Серпневий прохолонув вар	26
Зоріти ніч	27
Сліпа	28
Мати	30
На смерканні	32
Пам'яті С. Єсєвіна	33
Ой колом сонце	36
За водою зозуля кує	38

	Стор.
Дощ	39
Розлив свій гнів	40
На побережжі	41
Кримські цикади	42
На прю стає холодний ранок	43
Бреду обніжками	44
Мені сниться	45
Ласкавий серпень	46
Завірюха	47
В село	48

A476663